

Arkadiusz Kukuła
Akademia Wojsk Lądowych

OCHRONA GRANICY PAŃSTOWEJ PRZEZ SIŁY ZBROJNE RP W WARUNKACH NIELEGALNEJ MIGRACJI

Abstrakt

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej stanowią główny fundament bezpieczeństwa państwa. W polskim systemie prawnym, zgodnie z wieloma dokumentami normatywnymi począwszy od Konstytucji, ustawy o obronie ojczyzny, Siły Zbrojne są odpowiedzialne za ochronę oraz niepodzielność granic. W pierwszej części artykułu przedstawiono zadania oraz uprawnienia, jakie posiadają Siły Zbrojne RP w zakresie ochrony granicy. W dalszej części przedstawiono zjawisko masowej migracji, które stanowi jedno ze współczesnych zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego państw Unii Europejskiej, w tym Polski. W artykule autor omawia kryzys na granicy polsko-białoruskiej jako studium przypadku. Omówione zostało użycie Sił Zbrojnych RP w reakcji na sztucznie wywołany kryzys migracyjny. Przedstawiono, w jaki sposób Siły Zbrojne RP mogą zostać użyte jako wsparcie Straży Granicznej do ochrony granicy.

Słowa kluczowe: migracja, zagrożenia hybrydowe, bezpieczeństwo, Siły Zbrojne, konstytucja

PROTECTION OF THE STATE BORDER BY THE ARMED FORCES OF THE REPUBLIC OF POLAND IN CONDITIONS OF ILLEGAL MIGRATION

Abstract

The Armed Forces of the Republic of Poland constitute the main foundation of state security. In the Polish legal system, in accordance with a number of normative documents starting with the Constitution, the Act on defence of the homeland, the Armed Forces are responsible for the protection and indivisibility of borders. The first part presents the tasks and powers of the Armed Forces of the Republic of Poland in the field of border protection. The subsequent part presents the phenomenon of mass migration, which is one of the contemporary threats to the internal security of European Union countries, including Poland. In the publication, the author discusses the crisis on the Polish-Belarusian border as a case study. The deployment of the Polish Armed Forces in

response to an artificially induced migration crisis was discussed. It was outlined how the Polish Armed Forces could be used in support of the Border Guard to protect the border.

Keywords: migration, hybrid threats, security, Armed Forces, constitution

Wprowadzenie

Siły Zbrojne RP jako jeden z elementów systemu bezpieczeństwa państwa realizują szereg zadań związanych z zapewnieniem i utrzymaniem szeroko pojmowanego bezpieczeństwa, a w tym przede wszystkim w zapewnieniu ochrony i niepodzielności granic RP. Zadania stawiane przed Siłami Zbrojnymi RP zostały przedstawione w aktach normatywnych, począwszy od Konstytucji, poprzez ustawy i rozporządzenia. Zarówno ochrona granicy państwowej, jak i szereg innych sfer odpowiedzialności państwa mają związek z zapewnieniem bezpieczeństwa narodowego, które jest podstawowym gwarantem rozwoju.

Polska jest państwem, które posiada granicę zewnętrzną Unii Europejskiej. Jest to granica o długości ponad 1000 km z krajami, takimi jak Rosja, Białoruś i Ukraina. Przynależność Rzeczypospolitej do strefy Schengen powoduje, że cudzoziemcy traktują Polskę jako kraj tranzytowy do państw Europy Zachodniej. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, a w późniejszym okresie do strefy Schengen, spowodowało, że występowanie pewnych zagrożeń nasiliło się, a innych zmniejszyło¹.

Obecna sytuacja na granicy między Polską a Białorusią nosi wszelkie znamiona kryzysu. W analizowanym przypadku kryzys ten dotyczy cudzoziemców, którzy za pośrednictwem władz białoruskich tłumnie napływają za naszą wschodnią granicę i dążą do jej przekroczenia. Kryzys ten został sztucznie wywołany przez białoruskie władze jako forma wywarcia presji na Unii Europejskiej. Aleksander Łukaszenka chciał w ten sposób złagodzić nałożone na Białoruś sankcje oraz uznanie go jako prawowitego prezydenta².

W celu przeciwdziałania negatywnym skutkom niekontrolowanemu przepływowi migrantów przez granicę polsko-białoruską rząd podjął szereg działań mających na celu uszczelnienie granicy. Prezydent RP na mocy ustawy o Straży Granicznej podjął decyzję o użyciu Sił Zbrojnych RP w celu wsparcia Straży Granicznej na granicy polsko-białoruskiej. Ponadto rząd zwrócił się do Prezydenta RP o wydanie rozporządzenia w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze części województw podlaskiego i lubelskiego. 2 września 2021 r. rozporządzenie to zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw i weszło w życie z dniem ogłoszenia³.

¹ B. Kaczmarczyk, *Typologia zagrożeń*, „Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza” 2014, nr 3, s. 32.

² K. Chochowski, *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej jako przejaw wojny hybrydowej aspekty administracyjnoprawne*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2021, 13(49), s. 81–82.

³ Rozporządzenie prezydenta w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210001612/O/D20211612.pdf> (dostęp 30.07.2022).

Po wydaniu niejawnej decyzji przez Prezydenta RP o użyciu Sił Zbrojnych RP do wsparcia Straży Granicznej na granicę skierowano żołnierzy wojsk operacyjnych oraz Wojska Obrony Terytorialnej. Żołnierze przez całą dobę mieli za zadanie patrolowanie pogranicza polsko-białoruskiego i niedopuszczenie do nielegalnego ruchu migrantów. Żołnierze wybudowali tymczasową zaporę w formie concertiny, a następnie ochraniali budowę stałej zapory. Wielokrotnie podczas służby polscy żołnierze byli prowokowani przez służby białoruskie. Ze względu na dużą dynamikę sytuacji na granicy artykuł przedstawia stan prawny na 30 lipca 2021 r.⁴

1. Prawne aspekty użycia Sił Zbrojnych RP do ochrony granicy państwowej

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej są jednym z najważniejszych elementów systemu bezpieczeństwa państwa, realizują szereg zadań w celu utrzymania właściwego poziomu szeroko pojmowanego bezpieczeństwa, a w tym współuczestniczą w obronie i ochronie granic Rzeczypospolitej Polskiej. Zadania Sił Zbrojnych RP odnoszące się do ochrony granicy państwowej zostały umiejscowione w wielu aktach prawnych, a w tym przede wszystkim w Konstytucji⁵.

Zgodnie z art. 26 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej podstawowym zadaniem Sił Zbrojnych jest „służba ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic”⁶. Powyższy artykuł Konstytucji, czyli najważniejszego aktu prawnego w Polsce, jednoznacznie wskazuje, że jednym z zadań realizowanym przez Siły Zbrojne RP jest ochrona granicy państwowej.

Zadania stawiane przed Siłami Zbrojnymi zostały sformułowane w ustawie o obronie ojczyzny. Art. 11 ust. 1 te same ustawy stanowi, że „Siły Zbrojne stoją na straży suwerenności i niepodległości państwa oraz jego bezpieczeństwa i pokoju”. Ponadto art. 11 ust. 4 wskazuje, że „Siły Zbrojne realizując zadania konstytucyjne, w zakresie niepodległości państwa, niepodzielności jego terytorium oraz bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic, mają prawo stosowania przymusu bezpośredniego, użycia broni i innego uzbrojenia, z uwzględnieniem konieczności i celu wykonania tych zadań, w sposób adekwatny do zagrożenia oraz w granicach zasad

⁴ *Wojsko niemal cały rok strzeże granicy państwowej*, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/37539?title=Wojско-niemal-rok-strzeze-polsko-bialoruskiej-granicy> (dostęp 30.07.2022).

⁵ Z. Grobelny, *Współdziałanie Sił Zbrojnych RP i Straży Granicznej w obronie i ochronie granicy państwowej* [w:] B. Kaczmarczyk (red. nauk.), *Bezpieczeństwo w obszarach przygranicznych*, t. II, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2017, s. 119–142.

⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970780483/U/D19970483Lj.pdf> (dostęp 30.07.2022).

określonych w wiążących Rzeczpospolitą Polską ratyfikowanych umowach międzynarodowych oraz międzynarodowym prawie zwyczajowym”⁷.

Powyższy artykuł ustawy o obronie ojczyzny uprawnia Siły Zbrojne do stosowania środków przymusu bezpośredniego w trakcie realizacji zadań konstytucyjnych w zakresie niepodzielności jego terytorium oraz nienaruszalności jego granic. Siły Zbrojne w przypadku nieuprawnionego przekroczenia granicy są upoważnione do stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz broni i innego uzbrojenia. Jednakże użycie tychże środków uzbrojenia musi być dobrane w sposób adekwatny do zagrożenia. Żołnierze Sił Zbrojnych RP zobligowani są również do przestrzegania zasad zapisanych w ratyfikowanych umowach międzynarodowych oraz prawie zwyczajowym w przypadku ataku na nienaruszalność granicy państwa.

Granica państwowa jest powierzchnią pionową przechodzącą przez linię graniczną oddzielającą terytorium państwa polskiego od terytoriów innych państw i od morza pełnego. Co istotne, granica państwowa rozgranicza również przestrzeń powietrzną, wodną i wewnątrz ziemi. Wielowymiarowość ochrony granicy państwowej wymagała podziału zakresu odpowiedzialności za jej ochronę. Ustawodawca w art. 7 ustawy o ochronie granicy państwowej wskazuje dwóch ministrów odpowiedzialnych za ochronę granicy państwowej, tj. ministra właściwego ds. wewnętrznych oraz ministra obrony narodowej. Art. 7 pkt. 1 tejże ustawy określa ministra właściwego ds. wewnętrznych jako odpowiedzialnego za ochronę granicy państwowej na lądzie i na morzu oraz kontrolę ruchu granicznego. Zadania powierzone ministrowi właściwemu ds. wewnętrznych wykonuje Komendant Główny Straży Granicznej. Natomiast art. 7 pkt 2 określa ministra obrony narodowej jako odpowiedzialnego za ochronę granicy państwowej w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej. Zadania te wykonuje Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych przy pomocy organów dowodzenia obroną powietrzną⁸.

Organem dowodzenia obroną powietrzną, przy pomocy którego Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych wykonuje zadania ministra obrony narodowej w zakresie ochrony granicy państwowej w przestrzeni powietrznej, jest Centrum Operacji Powietrznych – Dowództwo Komponentu Powietrznego, zwane dalej „Centrum Operacji Powietrznych”⁹.

⁷ Ustawa z 11 marca 2022 r. o obronie ojczyzny, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970780483/U/D19970483Lj.pdf> (dostęp 27.07.2022).

⁸ Ustawa z 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej art. 7, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19900780461> (dostęp 30.07.2022).

⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z 2 listopada 2011 r. w sprawie określenia organu dowodzenia obroną powietrzną oraz trybu postępowania przy stosowaniu środków obrony powietrznej w stosunku do obcych statków powietrznych niestosujących się do wezwań państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20112541522> (dostęp 27.07.2022).

Z art. 7 wyżej wymienionej ustawy jednoznacznie wynika, że odpowiedzialnym za ochronę granicy na morzu oraz lądzie jest minister właściwy ds. wewnętrznych, natomiast za ochronę granicy na morzu minister obrony narodowej. Tak określony podział odpowiedzialności stawia poważne zadania w zakresie współpracy oraz koordynacji działań pomiędzy ministerstwami, jak i organami wykonującymi w ich imieniu zadania.

Zadania Sił Zbrojnych RP, które zawarto w Konstytucji, ustawie o obronie ojczyzny oraz ustawie o ochronie granicy państwowej, zostały uszczegółowione w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego zatwierdzonej przez Prezydenta RP w 2020 r. Siły Zbrojne RP w wyżej wymienionym dokumencie umiejscowiono w I Filarze „Bezpieczeństwo Państwa i obywateli”, w którym jako główne zadanie postawione przed państwem polskim określono realizację celów strategicznych, takich jak strzeżenie niepodległości, nienaruszalności terytorialnej, suwerenności oraz zapewnienie bezpieczeństwa państwa i obywateli. W odniesieniu do Sił Zbrojnych RP cele strategiczne będą realizowane poprzez:

- wzmocnienie zdolności operacyjnych Sił Zbrojnych RP i obrony przed zagrożeniami bezpieczeństwa;
- podniesienie poziomu mobilności i modernizacji technicznej;
- rozwój zdolności operacyjnych poprzez zwiększenie dynamiki wzrostu wydatków na obronę, osiągając 2,5 proc. PKB w 2024 r.;
- kontynuacja adaptacji struktur dowodzenia Sił Zbrojnych RP czasu pokoju oraz wojny;
- wzmocnianie zdolności operacyjnych poprzez uzupełnianie stanów osobowych i sprzętowych;
- dostosowanie programów szkolenia do zmieniającego się środowiska operacyjnego;
- zwiększenie zdolności mobilnej wojsk oraz położenie nacisku na niezbędną infrastrukturę;
- rozwijanie zdolności operacyjnych Sił Zbrojnych RP do zwalczania zagrożeń o charakterze hybrydowym i działań kontrterrorystycznym;
- realizowanie programu budowy Wojsk Obrony Terytorialnej, tworząc warunki do rozbudowy powszechnej gotowości obronnej¹⁰.

Zadania postawione przed Siłami Zbrojnymi RP w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego mają wielowymiarowy charakter. Odnoszą się do zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa oraz nowych zagrożeń, jakie będą stanowić dla nich wyzwanie. Zwrócono również uwagę na przeciwdziałanie zagrożeniom o charakterze hybrydowym¹¹.

---

¹⁰ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2020.

¹¹ Tamże.

2. Zjawisko nielegalnej migracji w Polsce

Zjawisko migracji można zaobserwować już od czasów tworzenia się większych skupisk ludności związanych z danym obszarem. Można stwierdzić, że migracje towarzyszą rodzajowi ludzkemu od zarania dziejów. Współcześnie migracja odbywa się praktycznie ze wszystkich krajów świata. Postępująca globalizacja i nierozłącznie z nią związana masowa migracja nasilają się. W ujęciu historycznym migracje przyjmowały wiele form, wśród których wymienić można np. wyprawy odkrywcze, kolonizacje, najazdy zbrojne czy wędrówki. Przyczyn migracji było bardzo dużo, począwszy od poszukiwania pożywienia, lepszych warunków klimatycznych, poprzez ucieczkę przed zagrożeniami naturalnymi czy politycznymi¹².

Istotne wyzwanie dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa stanowi nielegalna migracja. Ze względu na swój dynamiczny charakter zjawisko nielegalnej migracji jest nierzadko traktowane jako najbardziej niebezpieczny element przepływów migracyjnych. Kontrola osób wjeżdżających i pozostających na terytorium państwa stanowi jeden z najważniejszych elementów suwerenności państwowej. Z tego względu nielegalną migrację postrzega się jako atak na suwerenność państwa, która stawia pod znakiem zapytania zdolność państwa do sprawowania kontroli nad jego domeną przestrzenną i terytorialną. W pierwszych latach XXI w. szacowano, że nielegalni imigranci stanowią od 30 do 50 procent wszystkich przepływów migracyjnych do krajów szeroko rozumianego „Zachodu” (wedle ocen Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji – IOM). W Stanach Zjednoczonych szacowano liczbę nielegalnych migrantów na 12 milionów ludzi. Ponadto połowa nielegalnych migrantów miała kontakty ze siatkami zajmującymi się przemytem oraz handlem ludźmi. Handel ludźmi prowadzony przez szajki przemytników generował w przybliżeniu 9 miliardów dolarów zysku¹³.

Problem nielegalnej migracji w krajach należących do Unii Europejskiej zwiększył swoją intensywność pod koniec lat 90. XX w. Najwięcej nielegalnych migrantów przybyło do Unii z krajów Bliskiego Wschodu, Afryki oraz byłego bloku wschodniego. Nielegalna migracja to jedno z największych zagrożeń, któremu musi przeciwdziałać Unia Europejska. Polska jest państwem, które posiada granicę zewnętrzną Unii Europejskiej. Jest to granica o długości ponad 1000 km z krajami, takimi jak Rosja, Białoruś i Ukraina. Przynależność Rzeczypospolitej do strefy Schengen powoduje, że cudzoziemcy traktują Polskę jako kraj tranzytowy do państw Europy Zachodniej. Główną przyczyną rozwoju nielegalnej migracji jest sytuacja panująca w kraju pochodzenia obcokrajowca. Są to przede wszystkim czynniki, takie jak:

¹² M. Brylonek, *Wpływ imigracji na bezpieczeństwo wewnętrzne Republiki Francuskiej*, „Zeszyty Naukowe PWSZ im. Witelona w Legnicy” 2018, 27(2), s. 73–75.

¹³ R. Raczyński, *Wpływ migracji międzynarodowych na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2015, nr 2, s. 22–24.

- ubóstwo,
- wysoki poziom bezrobocia,
- brak perspektyw rozwoju,
- wojna, konflikty wewnętrzne,
- klęski żywiołowe¹⁴.

Choć nasilony napływ do UE migrantów i uchodźców z państw Afryki i Bliskiego Wschodu oraz z południa Europy nie zmienił zasadniczo sytuacji migracyjnej w Polsce, w dużym stopniu zdeterminował formę i treść debaty publicznej w Polsce dotyczącą zasad, takich jak swobodny przepływ osób oraz zasada solidarności. Do tej pory Polska na globalnej mapie ruchów migracyjnych i uchodźczych była postrzegana jako kraj tranzytowy. Sytuacja ta ulega zmianie, Polska bardzo często staje się krajem docelowym¹⁵.

Przepływ ludności przestał być w Europie Środkowo-Wschodniej postrzegany jako pozytywne zjawisko i szansa dla państwa na poprawienie problemów demograficznych. Niekontrolowany przepływ dużych grup z krajów Bliskiego Wschodu oraz Afryki zmierzających do Europy stało się synonimem braku bezpieczeństwa. Ponadto wykorzystuje się migrantów przez rządy autorytarne do realizacji swoich celów. Bez wątplenia w państwach Europy Środkowo-Wschodniej migranci z Bliskiego Wschodu i Afryki są postrzegani jako zagrożenie. Przyczyną takiego nastawienia są przede wszystkim działania o charakterze terrorystycznym. Po tym, jak w 2015 r. nielegalny migrant przedostał się z Syrii przez Grecję do Francji i dokonał ataku terrorystycznego w Paryżu, zaufanie do migracji z innych kontynentów znacznie spadło. Bardzo duży napływ migrantów obniżył poziom weryfikacji osób przyjeżdżających do Unii Europejskiej, co budzi obawy społeczeństwa. Współcześnie wiele osób migruje również wewnątrz strefy Schengen. Głównie są to obywatele z Ukrainy, Białorusi oraz Rosji. Ponadto do Polski przyjmowani są legalnie mieszkańcy z Indii, Wietnamu czy Tajwanu. W przyszłości muszą zostać wypracowane kolejne procedury, które umożliwią przyjmowanie osób z innych państw, ale muszą one być transparentne i zapewniać bezpieczeństwo dla obu stron, tj. państwa przyjmującego oraz przybywających. Mając na uwadze kryzys migracyjny z 2015 r., a także wykorzystanie migrantów jako elementu wojny hybrydowej w 2021 r., należy się spodziewać kolejnych dużych grup migrantów z Afryki oraz Bliskiego Wschodu, które mogą być inicjowane przez Białoruś, a także Rosję. Takie zagrożenia będą spowodowane trwającą wojną na Ukrainie oraz chęcią wykorzystania migrantów do wzmocnienia pozycji swoich rządów. Zjawisko przerzutu ogromnej liczby ludności w celu destabilizacji Rzeczypospolitej może się powtarzać wielokrotnie. W związku z tym Rzeczpospolita musi być

¹⁴ T. Kaczmarczyk, *Migracja charakterystyka zjawiska*, „Zeszyty Naukowe PWSZ im. Witelona w Legnicy” 2015, 16(3), s. 8–10.

¹⁵ M. Szulecka, *Przejawy nielegalnej migracji w Polsce*, „Archiwum Kryminologii” 2016, 38, s. 201–205.

gotowa na takie zagrożenia poprzez ochronę granicy, jak również zapewnienie migrantom godziwych warunków życia w celu sprawnej asymilacji¹⁶.

3. Użycie Sił Zbrojnych RP w trakcie kryzysu migracyjnego na granicy z Białorusią

Zapewnienie bezpieczeństwa należy do przymiotów państwa, a zatem w sytuacji szczególnego zagrożenia jego powinnością jest wykorzystanie dostępnych środków w celu wypełnienia powierzonych zadań w tym obszarze. Najnowszym zjawiskiem, które stanowi wyzwanie dla bezpieczeństwa Polski, jest kryzys migracyjny na granicy z Białorusią. Sytuacja ta została sztucznie wywołana przez Aleksandra Łukaszenkę, który próbował sztucznie wyrzucić presję na Unii Europejskiej, aby ta zniosła nałożone na państwo Białoruś sankcje i uznała go za pełnoprawnego prezydenta państwa¹⁷.

Sterowanie masami ludzkimi i zachęcanie do nielegalnego przekraczania granicy Rzeczypospolitej jest przejawem formy agresji. Celem takiego zachowania jest wywołanie kryzysu nie tylko w Polsce, lecz także w Unii Europejskiej. A. Łukaszenka chciał w ten sposób poprawić pozycję negocjacyjną Białorusi w sprawie nałożonych na to państwo sankcji przez UE. Sankcje te zostały nałożone na Białoruś z powodu sfałszowania wyborów prezydenckich. Sztucznie wywołany kryzys migracyjny miał być narzędziem do wyjścia z izolacji państwa białoruskiego. Powtarzające się prowokacje ze strony służb białoruskich, które wykorzystywały migrantów, miały na celu destabilizację sytuacji wewnętrznej Polski, jak również krajów UE¹⁸.

Polska musiała podjąć adekwatne środki, by przeciwdziałać sztucznie wywołanemu kryzysowi migracyjnemu. W tym celu podjęto decyzję o użyciu Sił Zbrojnych RP do wsparcia Straży Granicznej. Kwestie użycia Sił Zbrojnych RP w celu wsparcia SG reguluje art. 11b ustawy o Straży Granicznej, który stanowi, że „w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego oraz w strefie nadgranicznej, w szczególności: 1) bezpośredniego zagrożenia zamachem na nienaruszalność granicy państwowej lub jego dokonania, 2) sprowadzenia bezpośrednio niebezpieczeństwa powszechnego dla życia, zdrowia lub wolności obywateli, 3) bezpośredniego zagrożenia zamachem na obiekty lub urządzenia wykorzysty-

¹⁶ A. Olech, Z. Śliwa, *Wyzwania w kontekście migracji i kryzys na granicy polsko-białoruskiej*, „Wiedza Obronna” 2022, 278(1), s. 92–94.

¹⁷ W. Wróblewski, *Konstytucyjne prawo do bezpieczeństwa w świetle wprowadzenia stanu wyjątkowego na granicy Rzeczypospolitej Polskiej z Republiką Białorusi*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2021, 5(63), s. 540–542.

¹⁸ K. Chochowski, *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej*, dz. cyt., s. 95–96.

wane przez Straż Graniczną, 4) zagrożenia przestępstwem o charakterze terrorystycznym lub jego dokonania w stosunku do obiektów lub urządzeń (...) lub mogącym skutkować niebezpieczeństwem dla życia ludzkiego – jeżeli użycie sił Straży Granicznej okaże się niewystarczające lub uzasadnia to stopień zagrożenia, do pomocy Straży Granicznej mogą być użyte oddziały i pododdziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej”¹⁹.

Z ustawy wynika, że użycie oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych w opisanych powyżej przypadkach następuje na podstawie postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wydanego na wniosek Prezesa Rady Ministrów. W przypadku niecierpiącym zwłoki decyzję o udzieleniu pomocy podejmuje minister obrony narodowej na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, określając zakres i formę pomocy, zawiadamiając o niej niezwłocznie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesa Rady Ministrów. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej niezwłocznie wydaje postanowienie o zatwierdzeniu lub uchynieniu decyzji. Z ustawy wynika również, że żołnierzom skierowanym do pomocy Straży Granicznej przysługują w zakresie niezbędnym do wykonywania ich zadań, wobec wszystkich osób, uprawnienia funkcjonariuszy Straży Granicznej²⁰.

W przypadku decyzji o użyciu Sił Zbrojnych RP do ochrony granic z Białorusią decyzja Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej została opatrzona klauzulą niejawności. Decyzja ta nie została ujawniona, ponieważ mogłaby się stać elementem wojny informacyjnej wykorzystanej przez Białoruś²¹.

Pierwsze przypadki prób nielegalnego przekroczenia polskiej granicy odnotowano pod koniec lipca 2021 r., a tylko do połowy sierpnia 2021 r. odnotowano ponad 2 tys. prób nielegalnego przekroczenia granicy. W trakcie zabezpieczania granicy polsko-białoruskiej regularnie dochodziło do prowokacji i agresji ze strony białoruskich służb, co skutkowało doznaniem obrażeń przez polskich żołnierzy i funkcjonariuszy. Do wsparcia polskiej granicy dołączyli na początku grudnia 2021 r. sojusznicy z Wielkiej Brytanii i Estonii, którzy skierowali do pomocy pododdziały ze składu własnych sił zbrojnych²².

Władze polskie, litewskie i łotewskie wprowadziły stan wyjątkowy na terenach przy granicy z Białorusią. W Polsce decyzję o wprowadzeniu stanu wyjątkowego wydano 2 września 2021 r. i dotyczyła ona obszaru części województwa podlaskiego i lubelskiego²³. Decyzja o wprowadzeniu stanu wyjątkowego była podyktowana

¹⁹ Ustawa z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19900780462/U/D19900462Lj.pdf> (dostęp 29.07.2022).

²⁰ Tamże.

²¹ Oświadczenie, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/711020/oswiadczenie> (dostęp 29.07.2022).

²² Olech A., Śliwa Z., *Wyzwania w kontekście migracji i kryzys na granicy polsko-białoruskiej*, „Wiedza Obronna” 2022, 278(1), s. 92–94.

²³ W. Wróblewski, *Konstytucyjne prawo do bezpieczeństwa...*, dz. cyt., s. 42.

narastającą presją migrantów ze strony Białorusi. Według statystyk Straży Granicznej w 2021 r. miało miejsce 39 714 prób nielegalnego przekroczenia granicy polsko-białoruskiej, przy czym w 2020 r. takich prób było 122. SG zatrzymała 2800 migrantów, a rok wcześniej 122. To pokazuje skalę zagrożenia, z jakimi musi się mierzyć państwo polskie²⁴.

W związku z nasilającą się falą migracyjną na granicę z Białorusią kierowano coraz więcej polskich żołnierzy. Prośbę o wzmocnienie wojskowego wsparcia wyśtosowała Straż Graniczna. W październiku 2021 r. służbę pełniło tam ok. 6,2 tys. żołnierzy Wojska Polskiego. Działania Straży Granicznej wspierali także żołnierze Wojsk Obrony Terytorialnej, którzy zapewniali obraz z powietrza za pomocą dronów FlyEye²⁵.

Władze polskie podjęły również decyzję o rozstawieniu tymczasowej zapory na granicy polsko-białoruskiej. Zadanie to zostało powierzone Siłom Zbrojnym RP, które rozstawiały concertinę, która stanowiła zaporę dla nielegalnych migrantów instruowanych przez służby białoruskie. Z tego względu w listopadzie 2021 r. do ochrony granicy zaangażowano ponad 15 tys. żołnierzy Sił Zbrojnych RP²⁶.

Podsumowanie

Ochrona granicy państwowej ma istotne znaczenie dla bezpieczeństwa państwa. W Polsce ochrona granicy jest realizowana przez Straż Graniczną we współpracy z Siłami Zbrojnymi RP. Za ochronę granicy lądowej i morskiej odpowiedzialna jest Straż Graniczna, natomiast za granicę powietrzną Siły Zbrojne RP. W przypadku kryzysu na granicy morskiej oraz lądowej Straż Graniczna może zostać wsparta Siłami Zbrojnymi RP.

Od lipca 2021 r. państwo polskie musi przeciwdziałać atakowi hybrydowemu, który jest prowadzony przez państwo białoruskie przy użyciu fali nielegalnych migrantów. Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej wydaje się co najmniej kilkuwymiarowa. Jednak należy stwierdzić, że podjęcie decyzji przez Prezydenta RP o użyciu Sił Zbrojnych RP do wsparcia Straży Granicznej oraz wprowadzenie jednego ze stanów nadzwyczajnych jest w pełni uzasadnione i wynika z zadań, jakie stawia przed instytucjami państwa Konstytucja. Granice państwa powinny być

---

²⁴ Prawie 40 tys. prób nielegalnego przekroczenia polsko-białoruskiej granicy SG podsumowuje rok, <https://infosecurity24.pl/sluzby-mundurowe/straz-graniczna/prawie-40-tys-prob-nielegalnego-przekroczenia-polsko-bialoruskiej-granicy-sg-podsumowuje-rok> (dostęp 29.07.2022).

²⁵ Więcej wojska na granicy z Białorusią, <https://infosecurity24.pl/bezpieczenstwo-wewnetrzne/wiecej-wojska-na-granicy-z-bialorusia> (dostęp 29.07.2022).

²⁶ 15 tys. polskich żołnierzy na granicy, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C999051%2Cwiceszef-mon-sytuacja-na-granicy-jest-trudna-15-tysiecy-polskich-zolnierzy> (dostęp 29.07.2022).

przedmiotem szczególnej ochrony, a służby mundurowe powinny wywiązywać się z powierzonych im zadań w Konstytucji, ustawach i rozporządzeniach.

Skierowanie żołnierzy polskich pozwoliło na uszczelnienie polskiej granicy, co skutkowało ograniczeniem niekontrolowanego przepływu nielegalnych migrantów. Żołnierze dzięki dostępnym środkom, w tym dronom, wsparli Straż Graniczną zarówno na lądzie, jak i w powietrzu.

Bibliografia

- [1] *15 tys. polskich żołnierzy na granicy*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C999051%2Cwicieszef-mon-sytuacja-na-granicy-jest-trudna-15-tysiecy-polskich-zolnierzy> (dostęp 29.07.2022).
- [2] Brylonek M., *Wpływ imigracji na bezpieczeństwo wewnętrzne Republiki Francuskiej*, „Zeszyty Naukowe PWSZ im. Witelona w Legnicy” 2018, 27(2).
- [3] Chochowski K., *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej jako przejaw wojny hybrydowej aspekty administracyjnoprawne*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2021, 13(49).
- [4] Grobelny Z., *Współdziałanie Sił Zbrojnych RP i Straży Granicznej w obronie i ochronie granicy państwowej* [w:] B. Kaczmarczyk (red. nauk.), *Bezpieczeństwo w obszarach przygranicznych*, t. II, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2017.
- [5] Kaczmarczyk B., *Typologia zagrożeń*, „Bezpieczeństwo i Technika Pożarnicza” 2014, nr 3.
- [6] Kaczmarczyk T., *Migracja charakterystyka zjawiska*, „Zeszyty Naukowe PWSZ im. Witelona w Legnicy” 2015, 16(3).
- [7] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970780483/U/D19970483Lj.pdf> (dostęp 30.07.2022).
- [8] Olech A., Śliwa Z., *Wyzwania w kontekście migracji i kryzys na granicy polsko-białoruskiej*, „Wiedza Obronna” 2022, 278(1).
- [9] Oświadczenie, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/711020/oswiadczenie> (dostęp 29.07.2022).
- [10] *Prawie 40 tys. prób nielegalnego przekroczenia polsko-białoruskiej granicy SG podsumowuje rok*, <https://infosecurity24.pl/sluzby-mundurowe/straz-graniczna/prawie-40-tys-prob-nielegalnego-przekroczenia-polsko-bialoruskiej-granicy-sg-podsumowuje-rok> (dostęp 29.07.2022).
- [11] Raczyński R., *Wpływ migracji międzynarodowych na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2015, nr 2.
- [12] Rozporządzenie prezydenta w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210001612/O/D20211612.pdf> (dostęp 30.07.2022).
- [13] Rozporządzenie Rady Ministrów z 2 listopada 2011 r. w sprawie określenia organu dowodzenia obroną powietrzną oraz trybu postępowania przy stosowaniu środków obrony powietrznej w stosunku do obcych statków powietrznych niestosujących się do wezwań państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20112541522> (dostęp 27.07.2022).

- [14] Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2020.
- [15] Szulecka M., *Przejawy nielegalnej migracji w Polsce*, „Archiwum Kryminologii” 2016, 38.
- [16] Ustawa z 11 marca 2022 r. o obronie ojczyzny, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970780483/U/D19970483Lj.pdf> (dostęp 27.07.2022).
- [17] Ustawa z 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej art. 7, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19900780461> (dostęp 30.07.2022).
- [18] Ustawa z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19900780462/U/D19900462Lj.pdf> (dostęp 29.07.2022).
- [19] *Więcej wojska na granicy z Białorusią*, <https://infosecurity24.pl/bezpieczenstwo-wewnetrzne/wiecej-wojska-na-granicy-z-bialorusia> (dostęp 29.07.2022).
- [20] *Wojsko niemal cały rok strzeże granicy państwowej*, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/37539?title=Wojско-niemal-rok-strzeze-polsko-bialoruskiej-granicy> (dostęp 30.07.2022).
- [21] Wróblewski W., *Konstytucyjne prawo do bezpieczeństwa w świetle wprowadzenia stanu wyjątkowego na granicy Rzeczypospolitej Polskiej z Republiką Białorusi*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2021, 5(63).